

Det rättfärdiga kriget

Idéanalys över utvecklingen av det rättfärdiga kriget.

Vilhelm Rudberg

Abstract

Wars have, basically, always existed. Hand in hand with all wars there is always some kind of justification. As our communities and wars develop so the criteria for a just war develop with them. The aim of this thesis is to examine how the development of the just war has occurred. This will be done through a choice of various historical events, in which I will analyze the discussion about the just war of various theoreticians, and above all the perspective of 'jus ad bellum'. I have used the current criteria for a war to be justified as a framework and point of comparison against the theories of my examples. By first using a descriptive analysis of ideas and then a method of idea criticism, one can clearly see how the development has progressed. I have stipulated the empirical differences in an empirical conclusion, and then analyzed them from a critical perspective. I aimed to distinguish how the various components of theories have been falsified or accepted by their successors. This is done to discern the chronological development, which to a certain extent exists.

Nyckelord: Idéanalys, idékritik, rättfärdigt krig, jus ad bellum, utveckling
Antal ord: 9561

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Problem och frågeställning	1
1.2 Syfte	2
1.3 Teori	2
1.4 Metodval	3
1.5 Material och källkritik.....	4
1.6 Avgränsningar	4
1.7 Disposition	6
2 Metod	7
2.1 Idéanalys	7
2.2 Idékritik.....	8
3 Jus ad bellum	10
4 Analys	13
4.1 Antiken 400-0	13
4.2 Medeltiden och de kristna korstågen 1000-1300	14
4.3 Tidiga europeiska kolonialismen och upplysning 1450-1650	16
4.4 Empirisk slutsats	20
4.5 Idékritik.....	21
5 Avslutande reflektion	23
6 Källförteckning	25

1 Inledning

Genom historien så har den mänskliga vardagen ständigt präglats av konflikter och krig. Sedan de första bosättningarna, då människan lämnade jaktens och samlandets ständiga rörelse för att slå sig ner på en och samma plats för att odla och föda upp boskap, har vi i stort sett inte varit en dag helt utan krig på vår jordglob. Det må ha varit inbördeskrig, krig mellan religioner, krig mellan ideologier, territoriella krig, krig för fred, världskrig, och så vidare.

Krig har som sagt i stort sett alltid existerat, men det intressanta, enligt min mening, är hur dessa har rättfärdigats. För någon form av rättfärdigande går hand i hand med alla krig (Holmes, 1992, s 210). Det kan vara att rättfärdigandet sker med Guds vilja, eller för fred och demokrati, eller för utveckling. Oavsett hur ett krig rättfärdigas är det slutligen upp till opinionen, och den segrande parten, att avgöra huruvida rättfärdigandet är legitimt eller inte. Detta innebär att i och med att utvecklingen går vidare och folkopinionen förändras, förändras även teorierna kring det rättfärdiga kriget. Det som må ha varit ett legitimt rättfärdigande för 800 år sedan ses förmodligen i dag som ett krig baserat på osanningar och brott.

1.1 Problem och frågeställning

Teorier kring det rättfärdiga kriget har länge existerat och behandlats av flera skickliga teoretiker, så som Hugo Grotius, Cicero, Thomas av Aquino, Platon, Aristoteles, Martin Luther, med flera (Reed & Ryall, 2007, s 9). En fråga värd att reflektera över är alltid huruvida det existerar ett rättfärdigt krig. Går det att godkänna tusentals människors död baserat på teorier, värdegrunder och normer? Frågan ska inte djupare begrundas i den här uppsatsen, utan jag väljer i stället att konstatera att i och med att teorierna existerar, kommer försök till rättfärdiganden alltid existera. Då rättfärdigandena har förändrats oerhört genom historiens lopp, bör så även ha skett i teorierna, då dessa förhoppningsvis ska spegla en del av opinionen. Med det menar jag att teorin i sig aldrig kan vara hållbar och relevant om inte en del av befolkningen helt enkelt väljer att godkänna den. I ett helt pacifistiskt samhälle blir inte en teori om rättfärdigat krig godkänd som legitim. I en extrem teokrati, styrd av vad som anses vara Guds vilja, kan ett krig i Guds namn vara legitimt. Detta för att det speglar opinionens åsikter.

Teorin om det rättfärdiga kriget kan delas upp i tre delar i form av jus ad bellum, jus in bello samt jus post bellum, vilka innebär vad som anses vara en legitim krigsförklaring, en legitim krigsföring, samt ett legitimt handlande efter kriget avslutats. Genom min uppsats kommer jag framför allt fokusera på jus ad bellum och den rättfärdiga krigsförklaringen. Jag har intresserat mig mycket för

hur den rättfärdiga krigsförklaringen har förändrats genom historien och kommer därmed utveckla mitt arbete utefter detta. Vårt samhälle har utvecklats enormt under de senaste 3000 åren och med det även kriget. Min frågeställning är därmed: *Hur har det rättfärdiga kriget utvecklats under historien?*

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är därmed att analysera hur det rättfärdiga kriget har utvecklats genom historien. Det vill säga att analysera hur olika tiders teoretiker har olika idéer och teorier hur och huruvida ett krig kan vara legitimt och rätt.

Efter att jag har beskrivit samtliga valda teoretiker kommer jag gå vidare till att kritiskt granska deras teorier.

1.3 Teori

Jag kommer att använda flera teorier genom min uppsats. Jag kommer framför allt utgå från dagens teorier om det rättfärdiga kriget. De krav och kriterier som i dag ställs för att ett krig ska vara legitimt kommer fungera som ett ramverk och huvudteori genom uppsatsen och vara en jämförelsepunkt mot historiens tidigare teorier om ett rättfärdigt krig. Dagens teorier kommer jag att återfinna i texter av olika teoretiker i det någorlunda nuet, så som Michael Walzer, Alex J. Bellamy, med flera, samt i nutida litteratur gällande statsvetenskapliga fenomen och det rättfärdiga kriget.

Vidare kommer jag göra tre nedslag i historien för att på så sätt hitta teorier från tidigare epoker och teoretiker. De tre nedslag jag har valt att göra kommer vara perioder genom historien där teorier kring det rättfärdiga kriget har varit framstående, samt där de har utvecklats. Tidsepokerna och deras teorier kommer vara de huvudsakliga analysobjekten i nedslagen.

De tre tidsperioder jag väljer att nyttja som nedslag är:

- Den första tidsperioden kommer benämnas som antiken. Under denna period utvecklades de första diskussionerna kring det rättfärdiga kriget. Diskussionen startar framför allt med de grekiska filosoferna Platon och Aristoteles, och följs av Marcus Tullius Cicero och romarriket. Min valda period sträcker sig från cirka år 400 före Kristi födelse till år noll.
- Den andra av mina valda perioder kommer jag att benämna som medeltiden och de kristna korstågen. De teoretiker vars teorier jag

väljer att analysera här är Påve Gregorius VII, Påve Innocentius IV, Raimund av Peñafort, Gratianus och Thomas av Aquino. Den tänkta perioden sträcker sig från cirka 1000-talet till 1300-talet.

- Den tredje tidsperioden jag har valt att beakta kommer benämnas som den tidiga europeiska kolonialismen och upplysning. Här kommer jag framför allt analysera teorier från Hugo Grotius, Alberico Gentili och Francisco de Vitoria. Denna tidsperiod sträcker sig mellan cirka 1450 till 1650.

Genom valet att analysera dessa nedslag får jag en bra överblick över hur teorier kring det rättfärdiga kriget har förändrats. Därmed anser jag dessa val av nedslagspunkter som klart relevanta för min frågeställning. De speglar väldigt relevanta delar av historien samt väldigt relevanta teoretiker som genom sina tankar har utvecklat diskussionen. Jag får genom dessa en bra tidslinje från cirka 400 före Kristi födelse till idag, som därmed bör kunna öka förståelsen för hur teorin och synen på det rättfärdiga kriget har förändrats.

Namngivningen av nedslagen har inte skett utan tanke och jag kommer motivera framför allt benämningen av mitt sista nedslag. Jag väljer att benämna denna till den tidiga europeiska kolonialismen och upplysning eftersom det speglar en del av historien där den europeiska kolonialismen fortfarande är i sin grogrund. Diskussionen angående Spaniens intåg i Amerika var i full gång och påverkade diskussionen om det rättfärdiga kriget. Jag väljer dessutom att säga upplysning i stället för upplysningen, för att i mitt nedslag har vi inte nått den tidsperiod som kallas upplysningen än. Dock kan man börja urskilja idéer som senare tas vidare till upplysningen.

1.4 Metodval

För min uppsats ämnar jag att genomföra en idéanalys som analysinstrument för att empiriskt beskriva de historiska teorierna kring det rättfärdiga kriget. Jag ska dessutom nyttja ett idékritiskt tillvägagångssätt för att därefter försöka sticka hål på eventuella falska argument som har förts för att rättfärdiga krig i de tidigare teorierna.

1.5 Material och källkritik

Vikten av en god källkritisk begrundan är stor när man skriver uppsats och forskar. Ju mer källmaterial som ingår i analysen, desto enklare blir det att utkristallisera sanningen (Esaiasson m.fl., 2007, s. 324). Källorna ska vara valda med omsorg och ska vara förankrade i sammanhanget (Bergström & Boréus, 2005, s. 37).

Det material jag ämnar använda kommer framför allt vara berättande litteratur kring det valda ämnet. Med det menar jag på att majoriteten av mina källor kommer vara sekundärkällor som helt enkelt återger vad teoretiker under mina valda tidsperioder har sagt. Den källkritiska bedömningen av mina källor kommer ske redan vid urvalet. Detta kommer ske genom att jag ska försöka granska trovärdigheten hos källorna genom att bedöma äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaiasson m.fl., 2007, s. 314).

Detta innebär att när jag väljer mina källor kommer jag att försöka kontrollera huruvida de är äkta och inte förfälskade (Esaiasson m.fl., 2007, s. 317). Att de är oberoende i den bemärkelsen att de inte är förvrängda och överdrivna (Esaiasson m.fl., 2007, s. 319). Författare ska vara oberoende i den bemärkelsen att han eller hon har återgett den ursprungliga teoretikerns texter, utan att det har förelegat någon otillbörlig påverkan. Med samtidighet innebär en granskning av hur lång tid som passerat från en aktuell händelse till dess den har nedtecknats (Esaiasson m.fl., 2007, s. 320). Detta för att undvika minnesfel, efterrationaliseringar eller efterkonstruktioner. Slutligen ska även källans tendens kontrolleras. Med detta menas att berättare inte har någon avsikt eller intresse för att återge en berättelse snedvriden eller partisk (Esaiasson m.fl., 2007, s. 321).

För de metodologiska aspekterna genom uppsatsen kommer framför allt fyra olika böcker ligga till stöd för mitt arbete. Dessa är: *Grundbok i idéanalys* av Ludvig Beckman, *Textens mening och makt* av Göran Bergström och Kristina Boréus, *Metodpraktikan* av Peter Esaiasson m.fl., samt *Att fråga och att svara* av Jan Teorell och Torsten Svensson.

1.6 Avgränsningar

Tanken för att genomföra min uppsats så bra som möjligt är att jag ska formulera en god och riktig avgränsning, där jag motiverar för mina val av nedslag. Jag har tänkt avgränsa mig till att endast göra tre nedslag i historien där krig rättfärdigas utefter olika teorier, samt olika motiv föreligger. För att försöka öka korrelationen mellan de undersökta fallen, väljer jag att göra mina nedslag i kulturer som enkelt går att härleda till varandra.

Det är någorlunda vedertaget, som jag nämner i min inledning, att krig i princip alltid har existerat. Därmed kan listan av teoretiker som studerat fenomenet med att rättfärdiga krig göras mycket lång. På grund av detta krävs det att jag avgränsar mig och framför allt mina val av fall. Jag ska härmed motivera och försöka argumentera för mina val.

Jag kommer avgränsa mina val av teorier genom att försöka härleda rättfärdigandet till en någorlunda gemensam geografisk bakgrund. Med det menar jag att jag väljer att nyttja teoretiker från ungefär samma geografiska område, det vi idag kallar västvärlden. Detta för att lättare kunna göra konkreta jämförelser och dessutom se skillnader och likheter mellan mina teoretiker, samt för att teorierna kring det rättfärdiga kriget från början utvecklades i Europa (Bellamy, 2006, s. 4).

De tre nedslagen jag har valt är valda då jag tycker de innefattar de viktigaste teoretikerna samt att man kan göra klara liknelser dem emellan. I och med mina val får jag med flera av dem som anses vara de mest framstående angående teorier kring det rättfärdiga kriget. Dessutom tycker jag att nedslagen håller en god kronologisk tidsordning där möjligheten att se på en eventuell historisk utveckling är stor.

En teoretiker som jag väljer att bortse ifrån, men som jag anser bör motiveras varför, är Augustinus av Hippo. Augustinus levde och verkade under 300-talet efter Kristus och var en av de absolut första som speglade kristendomen i teorier om det rättfärdiga kriget. Dock hamnar Augustinus mitt emellan två av mina valda tidsperioder, den som jag benämner som antiken, samt medeltiden och de kristna korstågen. Detta är en av anledningarna till att jag väljer att avgränsa mig till att inte analysera Augustinus. En annan anledning till mitt val är att Augustinus tankar ofta går att spegla i senare teoretikers diskussioner kring det rättfärdiga kriget. Framför allt teoretiker i min andra tidsperiod har influerats mycket av Augustinus, och därmed kommer idéer Augustinus utvecklade speglas även utan en explicit analys av honom själv.

Inom dagens syn på det rättfärdiga kriget väljer jag att endast studera forskare som accepterar teorin om att ett rättfärdigt krig kan existera. Jag väljer därmed att bortse från forskare inom, exempelvis, den pacifistiska skolan, där ett krig aldrig kan rättfärdigas (Walzer, 2004, s. 12). Detta för att uppsatsen inte ska gälla huruvida ett krig går att rättfärdiga, utan hur teorierna om det rättfärdiga kriget eventuellt har förändrats och utvecklats.

Jag kommer dessutom avgränsa min teori genom att endast se till jus ad bellum -perspektivet. Detta innebär att jag kommer rikta mina glasögon mot förklaringen av kriget, samt vad som krävs för att det ska vara legitimt innan den konkreta våldshandlingen. Detta för att det jag anser mest konkret genom teoretikerna är just hur aggressiva krig i olika tidsåldrar har rättfärdigats just vid krigsförklaringen. Dessutom är ju alltid motiveringen för krig det första steget innan aktuellt handlande, då ett krig med en kriminell krigsförklaring aldrig kan vara legitimt oavsett om krigsföringen i sig är legitim (Holmes, 1992, s. 228).

Jag väljer därmed att bortse från perspektivet med jus in bello och hur ett krig ska bedrivas för att anses vara rättfärdigat. Detta kan innebära problem för uppsatsen då distinktionen mellan jus ad bellum och jus in bello gjordes flera

hundra år efter de första nedslagen är belagda (Walzer, 2006, s. 21). Därmed kommer jag göra tolkningar av texterna med glasögon riktade mot krigsstarten. Vid en eventuell förklaring av det rättfärdiga kriget av en tidigare teoretiker kan det vara svårt att göra en avvägning huruvida det är gällande jus ad bellum- eller jus in bello- perspektivet. Då jag ämnar hålla intersubjektiviteten i uppsatsen hög kommer jag noggrant förklara hur jag tolkar eventuellt oklara distinktioner (Teorell & Svensson, 2007, s. 280).

1.7 Disposition

Uppsatsen kommer att delas upp i flera olika kapitel där det första är inledningen. I inledningen kommer uppsatsens ramverk gå att åskåda genom kortare stycken. De stycken som kommer återgivas i inledningen är inledning, problem och frågeställning, teori, metod, material och källkritik, avgränsningar, samt disposition.

I uppsatsens andra kapitel kommer metoden förklaras. Inledningsvis kommer jag ge en förklaring av idéanalysen, dess syften och tillvägagångssätt, och därefter kommer jag att beskriva hur jag ämnar angripa min analys samt hur de teorier jag har valt ska analyseras. Jag kommer även nyttja ett stycke för att förklara idékritiken som analysverktyg.

Kapitel tre kommer omfattas av en grundligare förklaring av dagens syn på det rättfärdiga kriget. Jag ämnar beskriva de krav som finns för en legitim krigsförklaring utefter dagens kriterier.

Kapitel fyra kommer tillägnas min idéanalys där jag med hjälp av dagens kriterium för en rättfärdig krigsförklaring analyserar teorierna under mina valda tidsperioder. Därefter kommer jag under punkt 4.4 tydligare redogöra min empiriska slutsats av hur de forna teorierna skiljer sig mot dagens teorier med hjälp av en modell. Avslutningsvis i kapitlet kommer jag ta mig an idékritiken för att baserat på dagens teori försöka sticka hål på tidigare teoretikers rättfärdiganden och därmed ytterligare tydliggöra utvecklingen. Detta kommer ske genom att kriterierna för ett rättfärdigt krig som återfinns i dagens teorier kommer hållas som ramverk för hur ett rättfärdigt krig bör inledas och huruvida de tidigare teorierna kan möta dessa kriterier.

Uppsatsen kommer att avslutas med ett femte och sista textkapitel där jag kommer ge en avslutande reflektion av min uppsats, samt dela med mig av mina egna tankar och åsikter.

Sist av allt återfinns källförteckningen där jag ämnar redogöra de källor jag har använt uppsatsen igenom.

2 Metod

I och med att uppsatsen behandlar teorier och dess innebörd kommer jag att göra en idéanalys. Syftet med en idéanalys är att göra granskningar av olika politiska budskap eller utsätta politiska uttryck för kritisk prövning (Beckman, 2005, s. 9, 12). Jag kommer kort försöka finna, analysera och beskriva de idéer som ligger till grunden för rättfärdigandet av krigen i mina nedslag. Syftet är därmed inte att endast referera till och återge olika texter och idéer. Jag kommer argumentera för mina tolkningar av olika idéer och värden för att på så sätt presentera tydliga belägg och eventuellt klargöra eventuella otydligheter eller oenigheter mellan idéer och forskare (Beckman, 2005, s. 51).

Efter den beskrivande idéanalysen kommer jag att gå vidare till en idékritisk analys där jag ska försöka analysera huruvida de argument som förs kring det rättfärdiga kriget är hållbara, giltiga och rimliga (Beckman, 2005, s. 57). Detta eftersom idékritiken ofta är det som en beskrivande idéanalys leder fram till (Beckman, 2005, s. 55). Jag kommer använda dagens teorier av det rättfärdiga kriget som nål mot de tidigare teoretikernas idéer.

2.1 Idéanalys

Syftet med en beskrivande idéanalys är att, som det låter, empiriskt återge eller beskriva faktiska fenomen. I och med att idéanalysen kan beskrivas som det vetenskapliga studiet av politiska budskap (Beckman, 2005, s. 12), ger den beskrivande idéanalysen möjlighet att empirisk beskriva olika fenomen och idéer. I en beskrivande idéanalys är inte syftet att förklara varför något har inträffat, utan snarare vad som har inträffat (Beckman, 2005, s. 48). Dock innebär inte detta att man endast ska redogöra ett material utan att snarare inferera med texten (Beckman, 2005, s. 49).

I och med att jämförelser tillför analysen ytterligare information, passar analysen väldigt bra för mina ändamål, då det just är olika idéer genom historien som skall jämföras i min uppsats (Beckman, 2005, s. 52). I idéanalysen finns det flera olika sätt att göra sin jämförelse. Man kan göra jämförelser med olika tolkningar, med olika fall samt över tid (Beckman, 2005, s. 54).

Två eventuella val av analysapparat i en idéanalys kan vara att antingen bruka dimensioner eller idealtyper (Beckman, 2005, s. 25). Med dimensioner som analysapparat är tanken att man ska skapa parametrar som i sig lyckas fånga in de tankar och aspekter som man är särskilt intresserad av (Beckman, 2005, s. 26).

Man försöker med hjälp av dimensionerna sortera och analysera det valda materialet. En idealtyp fungerar som ett annat analytiskt instrument (Bergström & Boréus, 2005, s. 159). Syftet hos en idealtyp är att fånga in de viktigaste aspekterna i ett argument eller ståndpunkt (Beckman, 2005, s. 28). Vid konstruerande av idealtyper gör forskaren först ett urval där man bestämmer vilka idealtyper som ska ingå i analysen. Därefter konstruerar forskaren en mer omfattande förklaring av tolkningen av idealtypen (Bergström & Boréus, 2005, s. 160-161). Därefter nyttjas idealtyperna för att analysera materialet för att på så sätt undersöka huruvida dessa överensstämmer eller inte.

Efter noggrann betänkelse har jag fastslagit att ingen av dessa analysinstrument passar för min uppsats och därmed väljer jag att inte begränsas av metodologin och nyttja någon av dessa. Jag kommer i stället främja en jämförande studie där jag helt enkelt kommer utgå från de kriterier som återfinns dagens teorier och utnyttja dessa krav som jämförelsepunkter mot de tidigare teorierna. De kriterier som ställs för en rättfärdigad krigsförklaring i dag kommer benas upp och därefter kommer de tidigare teorierna analyseras mot dessa och hur eller huruvida dessa kriterier återfinns.

2.2 Idékritik

Syftet med en idékritisk analys är att pröva hållbarheten och relevansen i argument anförda i olika politiska texter (Beckman, 2005, s. 55). Idékritiken erbjuder en förklaring av vilka grunder för en uppfattning som är giltiga, hållbara eller rimliga.

De tre idékritiska krav som ställs på en redbar argumentation är att den ska vara logiskt giltig, empiriskt hållbar och normativt rimlig. Med logisk giltighet innebär inte att man bedömer sanningshalten i argumentet utan snarare dess logiska egenskaper. Ett argument ska vara fritt från motsägelser och dessutom innehålla logiska slutledningar (Beckman, 2005, s. 58). När man bedömer hållbarheten i ett argument är det framför allt tre olika frågor som ska ställas mot de påståenden som förs i argumentationen. Dessa är (Beckman, 2005, s. 65): Redovisas belägg för de påståenden som görs? Är de belägg som redovisas hållbara? Är de påståenden som görs möjliga att pröva? Målet med att ställa dessa tre frågor blir att helt enkelt försöka bedöma sanningshalten i ett argument. Att inte den argumenterande personen använder påstående som antingen saknar empiriskt bevis, hänvisar till falska bevis eller är metafysiska och ovetenskapliga. Att bedöma rimligheten i ett påstående kan vara svårare än man tror, då det ofta har anförts att man inte kan göra en kritisk prövning av värden (Beckman, 2005, s. 69-70).

Det finns dock olika tillvägagångssätt för att kunna kritiskt granska rimligheten i olika värden. Detta kan ske genom att kritiken är intern eller extern.

En intern kritik förs genom att man nyttjar samma värderingar som de som argumenten försöker försvara (Beckman, 2005, s. 71). Det innebär att inga andra värderingar än de som redan har uttalats får föras in i kritiken. Inom den interna idékritiken finns två tillvägagångssätt att applicera. Den första går ut på att påvisa inkoherens bland de uttalade påståendena. Man kan även försöka kritisera genom att försöka peka ut implikationer av en politisk uppfattning som till synes inte går hand i hand med de värden som den försöker företräda (Beckman, 2005, s. 72). Inom den externa idékritiken ligger i stället syftet i att bruka värden som inte delas av den argumenterande diskursen (Beckman, 2005, s. 74). Här vägs i stället det politiska budskapet mot normativa värderingar som vi själva har stipulerat. Det finns dock en fördel med den interna kritiken gentemot den externa. I och med att med den interna är det uppenbart var de värden som brukas har hämtats (Beckman, 2005, s. 76).

3 Jus ad bellum

Teorierna om det rättfärdiga kriget delas upp i tre delar, jus ad bellum, jus in bello och jus post bellum. Med dessa delas även kriget upp i tre faser som är hur kriget motiveras och inleds, hur det bedrivs, samt hur det avslutas och vilket efterspel det får. Enligt Michael Walzer måste ett krig granskas två gånger för att dess legitimitet ska kunna bedömas (Walzer, 2006, s. 21). Detta för att först se till att krigsförklaringen är legitim och inte är en kriminell handling. Därefter bedöms de medel som har brukats för att nå sitt mål.

Som jag har nämnt tidigare väljer jag dock att endast fokusera på den förstnämnda, hur ett krig motiveras och inleds, jus ad bellum. Dagens syn på vad som är en legitim krigsförklaring är relativt omfattande och sträng. Med det menas att det finns flera, ganska solklara kriterier och krav som ska vara uppfyllda för att en aggression mot en annan stat ska vara i ett legitimt och rättfärdigt syfte. De krav som finns är mer eller mindre vedertagna hos de forskare som väljer att acceptera att ett rättfärdigt krig existerar och studerar detta, dock kan de ibland skilja hur de formuleras och eventuellt delas upp. Jag väljer dock följande formulering och distinktion mellan kriterierna då det är den jag anser är mest vedertagen, samt lämplig för min analys.

De kriterier som framförs för en rättfärdigad krigsförklaring i dagens diskussion är att det ska ske av rätt orsak, av en legitim auktoritet, med rätt intention, som en sista utväg, proportionerligt, samt med en rimlig möjlighet att nå framgång.

Rätt orsak. Kravet på att en krigsförklaring ska ske av rätt orsak är oerhört viktig och förhindrar och minskar möjligheten för enskilda stater att föra krig för egenintressen. För att undvika att stater använder aggression för att ockupera territorium, utöva makt eller av ekonomiska skäl, då dessa aldrig kan vara en legitim krigsförklaring (Aggestam, 2009, s. 20). Definitionen av vad som anses vara en legitim orsak för att inleda ett krig skiljer sig mellan olika forskare, men en någorlunda generell bild av vad som är en rätt orsak går att skapa utefter de krav som ställs. Självförsvar är ett allmänt, inom området, legitimt rättfärdigande för en krigsförklaring. Eftersom att staten som utövar aggression mot en annan stat begår en kriminell handling har staten i fråga rätt till självförsvar (Österdahl, 2009, s. 72). Detta genom att bruka militära medel. Om dock staten inte besitter möjligheten att försvara sig självt mot en invaderande makt har även andra stater rätt att ta upp deras självförsvar mot den aggressiva staten (Walzer, 2006, s. 59).

Aggression mot andra stater är det absolut värsta brottet en stat kan utföra, och detta kan ske antingen genom direkt användande av våld eller genom utpressning och hot om våld eller bruk av militära medel (Walzer, 2006, s. 51, 74). En stat som utsätts för hot eller som kan identifiera bevis på att de kommer råka ut för en handling av aggression har då rätt att nyttja sina egna militära medel för att

förebygga detta (Walzer, 2006, s. 85). Det vill säga att en stat som vet att den kommer bli anfallen har rätt att anfalla först. Detta för att undvika sitt eget uppenbara nederlag vid väntan på den aktuella våldshandlingen.

Ytterligare godkända orsaker för en rättfärdigad krigsförklaring är vid försvarandet av givna mänskliga rättigheter, för restaureringen av fred, samt för att bestraffa en annan stats kriminella handlingar (Bellamy, 2006, s. 122).

Utöver dessa orsaker för en rättfärdigad krigsförklaring, anser jag även att humanitära interventioner bör få en del av detta stycke. Eftersom de föregående orsakerna framför allt behandlar mellanstatliga konflikter och en stats krigsförklaring mot en annan, bör det som är vanligast i dag, att det internationella samhället gemensamt agerar för att stoppa eventuella handlingar i suveräna stater få del i stycket. Även humanitära interventioner måste ske baserat på legitima orsaker och även rättfärdigas därefter (Walzer, 2006, s. 86). Interventioner måste ske som ett svar på något som pågår i en stat som bestämt bestrider exempelvis mänskliga rättigheter och friheter (Walzer, 2006, s. 107). Vid inomstatliga konflikter eller dylikt som lett eller leder till massmord, förföljelse på grund av religiös eller etnisk tillhörighet, eller där delar av befolkningen förslavas är det inte bara en rättfärdigad orsak att förklara krig, utan kan till och med vara vår plikt (Fisher, 2007, s. 107). Humanitära interventioner kommer senare i uppsatsen gå under ”försvarandet av givna mänskliga rättigheter”, men jag anser att detta bör nämnas då jag ämnar försöka hålla en hög intersubjektivitet.

Rätt intention. Kravet på rätt intention är ett mer abstrakt krav som dessutom är mycket svårare att granska vid en krigsförklaring. Detta eftersom det då är svårare att urskilja om en stat som utför aggression med en rättfärdig orsak har andra intentioner än vad som utges (Bellamy, 2006, s. 122). Med rätt intention syftas att de motiverade orsakerna för en krigsförklaring även är de bakomliggande syftena (Holmes, 1992, s. 212). En stat får inte förklara krig mot en annan då någon form av egenintresse föreligger (Aggestam, 2009, s. 20). Krigsförklaringen måste ske för att gynna det allmänna goda och inte för att gynna den egna staten eller på grund av hat mot fienden. Syftet med kravet på rätt intention är att skydda civila genom att minska antalet dödsoffer i största mån, samt för att den krigsförklarande staten aktivt ska sträva efter fred och att minska möjlig förstörelse (Holmes, 1992, s. 200).

Legitim auktoritet. Att en krigsförklaring måste ske av en legitim auktoritet är ett krav för legitimitet. Med detta innebär att endast de som är ansvariga för offentlig och allmän ordning har rätt att göra detta (Holmes, 1992, s. 212). Grupperingar och individer utan stöd från det internationella samhället besitter inte rätten att utföra en krigsförklaring mot andra stater. I dag ses endast suveräna stater och FN:s säkerhetsråd som de legitima auktoriteter som besitter rätten att utföra krigsförklaringar mot andra stater (Aggestam, 2009, s. 20).

Sista utväg. Krigsförklaringen ska ske som en sista utväg för att kunna rättfärdigas. Med detta menas inte att alla andra möjliga tillvägagångssätt för att undvika en handling som innefattar aggression mot en annan stat ska ha prövats och misslyckats (Bellamy, 2006, s. 123). Däremot ska alla andra fredliga tillvägagångssätt noggrant ha utvärderats och en fredlig lösning, så som diplomatiska förhandlingar eller ekonomiska sanktioner, ska ha sökts så långt som

det är möjligt. Kravet på att en krigsförklaring eller intervention ska vara en sista utväg blir alltid en bedömningsfråga för den offensiva parten. Då fredliga lösningar kan vara ett hårt slag mot lokalbefolkningen men ha relativt låg effekt på beslutsfattarna kan dessa missgynna mer än de gynnar och den lokala civilbefolkningen gynnas mer genom en direkt väpnad aktion (Fisher, 2007, s. 113). Samt att man ständigt måste bedöma hur akut behovet för en intervention är för att undvika det folkliga lidande som eventuellt kan avstyras med hjälp av denna.

Proportionalitet. Kravet på proportionalitet syftar till att för att en krigsförklaring ska kunna rättfärdigas krävs att den kommer leda till mer positivt än negativt (Fisher, 2007, s. 114). Med detta menas att kostnaderna för en intervention ska vara mindre än vad de förväntade vinsterna anses vara (Holmes, 1992, s. 213). Den ska leda till mer gott än ont. Detta innebär att all den skada som en väpnad aktion leder till måste vara mindre än vad som annars hade varit om inte aktionen hade ägt rum (Bellamy, 2006, s. 123).

Möjlighet till framgång. En krigsförklaring utan en möjlighet till framgång och att lyckas är enligt det här kravet inte en legitim handling. Detta på grund av att krig medför ondska och leder till att lokalbefolkningens hälsa och välmående riskeras kan inte en krigsförklaring rättfärdigas utan en rimlig möjlighet att lyckas (Bellamy, 2006, s. 123). Vid en krigsförklaring måste kriget i sig vara möjligt att kriga samt att vinna (Walzer, 2004, s. 14) (Walzer, 2006, s. 110).

4 Analys

4.1 Antiken 400-0

Det var under antiken som diskussionen angående det rättfärdiga kriget tog sin början. Den startade redan flera hundra år före Kristi födelse i form av teoretiker som Sokrates, Platon, Thukydides, Aristoteles, med flera. Diskussionen fortsattes senare av romerska tänkare och framför allt av Marcus Tullius Cicero.

De gamla grekerna påpekade redan tidigt vikten av några kriterier för att ett krig ska kunna vara rättfärdigt och legitimt. De krav som ställdes var att krig skulle förklaras innan den första aggressionen väl skedde, vapenvilor skulle respekteras, samt att krigsföringen endast fick ske under sommarhalvåret (Bellamy, 2006, s. 16). Dock gällde endast dessa kriterier för dem som grekerna såg som sina jämlingar, det vill säga endast andra greker.

Både Sokrates och Platon var noga med att påpeka skillnaderna mellan greker och ickegreker, det vill säga barbarer. Platon påvisade skillnaden genom att påpeka att endast grekerna kunde ses som riktiga människor då talets förmåga och möjligheten att resonera var bevisen för detta (Pagden, 2008, s. 32-33). Eftersom allt tal som inte var på grekiska sågs som ett oförståeligt babbel kunde endast grekerna vara greker, eller riktiga människor. Platon påpekade även att krig endast fördes mellan folkslag som var naturligt olika och det därmed fanns ett naturligt hat dem emellan (Craig, 1994, s. 13). Därmed ansågs krig endast ske mellan greker och barbarer och att krig greker emellan sågs som fraktionisering (Craig, 1994, s. 56). Platon ansåg att krig skulle föras för fredens skull, samt att den sanne auktoriteten i en stat skulle utgöras av en filosof (Bellamy, 2006, s. 17) (Craig, 1994, s. 5).

Platons lärjunge Aristoteles vidareutvecklade Platons tankar om kriget och dess legitimitet och var även han noggrann med att påpeka de avgörande skillnaderna mellan greker och barbarer (Liedman, 2005, s. 25). Eftersom barbarerna ansågs sakna möjligheten av självständigt omdöme och moraliska kvaliteter, men hade tillräklig tankeförmåga för att kunna tyda sina mästars beslut och krav, var de enligt Aristoteles naturliga slavar (Pagden, 2008, s. 33). På grund av att de var naturliga slavar ansåg även Aristoteles att grekerna borde bestämma över dessa. Aristoteles utvecklade även fem nya krav för att en krigsförklaring skulle vara legitim (Bellamy, 2006, s. 18).

De fem kriterier som Aristoteles stipulerade för att en krigsförklaring skulle kunna vara legitim var att det skulle ske: i självförsvar, för att hämnas dem som gjort oss skada, för att hjälpa allierade, för ära och resurser för staten, samt för att bibehålla makten över dem som saknar förmågan att styra själva.

Den antika diskussionen kring det rättfärdiga kriget fortsattes senare under romarriket och framför allt genom Marcus Tullius Cicero. Mycket av de romerska tankarna speglade delar framtagna av grekerna och det går att göra klara liknelser mellan de tankar om greker och barbarer som Platon och Aristoteles framförde med Ciceros syn på det romerska folket. Enligt Cicero var romarna bättre än andra (Liedman, 2005, s. 53). Romarna var de enda sanna bärarna av dygd och goda egenskaper, medan alla andra var en form av ”utbölingar” (Pagden, 2008, s. 61).

Dock påstod tidigt romarna att all form av krigsföring måste ske som någon form av försvar (Pagden, 2008, s. 95). Tidigt löstes detta dock genom att den romerska senaten skickade sändebud till rivaliserande stater med orimliga krav som de hade 33 dagar på sig att besvara. Om detta inte skedde eller om kraven nekades kunde en legitim krigsförklaring ske (Bellamy, 2006, s. 19). Cicero menade dock på att för att en krigsförklaring skulle kunna vara legitim får den endast ske för att skydda säkerheten och äran i staten eller för att utföra vedergällning och bestraffning mot en motståndare (Bellamy, 2006, s. 20). Den ska förklaras av en legitim auktoritet samt vara en sista utväg (Pagden, 2008, s. 95).

Romerskt herravälde skulle enligt Cicero inte ses som något negativt förtryck utan snarare som en välgörande styrelse som inte inkluderade någon form av erövring, utan snarare ett beskyddarskap (Pagden, 2008, s. 90).

4.2 Medeltiden och de kristna korstågen 1000-1300

I samband med att den kristna kyrkan fick ett allt starkare grepp i Europa så utvecklades även diskussionen om det rättfärdiga kriget. Nya vinklar fördes in, som tidigare inte på samma sätt hade gått att spegla i antikens teorier. Det bildades framför allt två olika inriktningar, med olika åsikter om vad ett rättfärdigt krig bör vara. Den ena föll ur den aristoteliska skolan där mer sekulariserade åsikter låg till grund för dialogen. Den andra inriktningen var en mer kristlig skola där bland annat påvar och munkar förde dialogen. Det var stora motsättningar under perioden mellan en världslig och en andlig auktoritet, dock utan uttalade fientligheter mot varandra då även de världsliga auktoriteterna var praktiserande kristna (Liedman, 2005, s. 67-68). Motsättningarna behandlade snarare huruvida kungen eller kejsaren, som ansågs ha fått sin makt genom Guds nåd, eller påvedömet, som ansåg sig föra Guds talan, skulle äga makten över varandra (Liedman, 2005, s. 68).

I och med detta specificerades det flera olika tankar kring kriteriet med rätt auktoritet för en legitim krigsförklaring. En som valde att godkänna de båda auktoriteterna var Gratianus. Han påpekade att det finns två olika sorters rättfärdiga krig, där det ena förklaras av världsliga auktoriteter för att besvara orätter mot en själv, och ett andra som förklaras av en ecklesiastisk auktoritet i form av påvedömet för att försvara tron (Bellamy, 2006, s. 34). I och med detta

visade Gratianus på att krig kunde auktoriseras med Guds ord, genom påven (Bellamy, 2006, s. 33). Detta för att skydda kristendomen mot attacker eller kättereri. Gratianus menade även på att om man motiveras av en legitim intention så har man rätt att använda våld (Whetham, 2009, s. 44). Motivet ska alltid vara att söka fred. Alla har rätten att försvara sig, men om detta på något sätt kräver att man ska skada eller bestraffa andra krävs det att beslutet tas av en legitim auktoritet. Gratianus var en av många forskare av kanonisk rätt som utvecklades under den här tiden.

Raimund av Peñafort var även han jurist inriktad mot kanonisk rätt och han påvisade fem olika krav för att en krigsförklaring ska vara rättfärdigad (Keen, 1965, s. 66-67). Det måste utkämpas av rätt personer, det vill säga lekmän eller soldater och inte av tjänstemän, så som munkar och präster. Det första kravet är ju egentligen ett krav för jus in bello, det vill säga hur krig ska utföras, men jag väljer att tolka det på så sätt att man var tvungen att redan innan krigsförklaringen vara medveten om vilken form av armé man hade tillgänglig. Vidare måste krigsförklaringen vara rättfärdigad i avseende till sitt syfte, vilket innebar att rätta till skador åsamkade dig i form av brott mot dina rättigheter, egendom eller person. Det måste vara rättfärdigat i avseende till sin orsak, att det måste vara en nödvändig orsak, då det helt enkelt inte finns någon annan möjlighet än att ta till vapen. Det måste vara rätta intentioner, kriget får inte förklaras baserat på hat eller ondska utan ska ske endast på grund av en strävan efter rättvisa. Det ska finnas en rätt auktoritet vilket då enligt Gratianus var antingen den kristna kyrkan eller en suverän prins.

En som arbetade vidare på Aristoteles idéer var Thomas av Aquino. Han var sin tids stora aristoteliker, då han försökte på kombinera Aristoteles lära med den kristna tron (Liedman, 2005, s. 70). Thomas av Aquino var den som skapade kravet på rätt intention, då han menade på att den enda legitima intentionen för en krigsförklaring är självbevarelsedriften (Bellamy, 2006, s. 39) (Holmes, 1992, s. 199-200).

Thomas av Aquino formulerade huvudsakligen tre krav för att en krigsförklaring ska kunna vara legitim. Det ska ske av en legitim auktoritet, för en orsak som är legitim, samt med goda intentioner (Howard, 1992, s. 29). Med legitim auktoritet syftade Aquino på auktoriteter högst upp i näringskedjan. Det vill säga att en privatperson aldrig rättfärdigat kan förklara krig eftersom de har män ovanför sig med större rättigheter (Bellamy, 2006, s. 39). Med rätt orsak specificerade Aquino att en rättfärdig krigsförklaring skulle ske för att hämnas en orätt som begåtts mot en, eller för att straffa någon som underlåtit sig att gottgöra för tidigare orätt, eller för att återta något som illegitimt hade tagits ifrån en. Med rätt intentioner syftade Aquino på att det endast fick ske för att åstadkomma något gott eller för att undvika något negativt.

I och med att kyrkan, som jag tidigare nämnt, fick starkare makt i Europa under den här perioden så utvecklades även teorier om vad en rättfärdig krigsförklaring skulle vara ur en mer kristlig genre. Påve Gregorius VII var tidig inom området för det kristna herraväldet och påpekade att kyrkan var den enda sanna auktoriteten (Bellamy, 2006, s. 44). Gregorius dikterade upp villkor som gav påven juridisk och lagstiftande makt över hela kristendomen och dess

undersåtar. Det gav påven makten att avsätta prinsar och biskopar i respektive regioner. Påvens ord blev lag då ingen kunde fördöma ett beslut från den heliga stolen. Påven kunde dessutom upphöra lojalitetseder om han ansåg att eden var mellan en illegitim härskare och dess undersåtar och vasaller (Pagden, 2008, s. 120).

Innan sitt slut som påve så erbjöd Gregorius alla som slogs för hans sak, oavsett hur, förlåtelse för sina synder och även en möjlighet till evig frälsning. Han påstod att slåss i ett sådant rättfärdigt krig mot fiender till korset var detsamma som Jesus lidande på korset (Tyerman, 2006, s. 47-48).

Gregorius fick även stöd av Innocentius IV som påstod att det vore rättfärdigt att tillbaka Jerusalem för att stärka kyrkan (Norman, 2007, s. 62). Dock påpekade Innocentius att det inte endast är påven som kan utfärda en legitim krigsförklaring, utan att det ska förklaras av en prins eller dylikt som saknar auktoritet ovanför sig (Whetham, 2009, s. 87). Dock endast mot dem utanför hans egen jurisdiktion. Innocentius påpekade även att det var legitimt för alla män att i självförsvar ta till vapen för att försvara sig själv och sina ägodelar (Keen, 1965, s. 67).

Ett rättfärdigt krig var inte nödvändigtvis ett heligt krig, men alla heliga krig var rättfärdiga eftersom de utförde Guds vilja (Tyerman, 2006, s. 35).

4.3 Tidiga europeiska kolonialismen och upplysning 1450-1650

Efter de medeltida stridigheterna om den rätta auktoriteten utvecklades diskussionen ytterligare under perioden mellan 1450-1650-talet mot en mer allmänt vedertagen sekulariserad version av det rättfärdiga kriget. Teoretiker så som Francisco de Vitoria och Hugo Grotius var anledningen till att kyrkan tappade makt i frågan och tappade sin status som auktoritet (Kaldor, 2007, s. 261). Vitoria menade på att religiös föreställning och övertygelse aldrig kan vara en legitim orsak för krig (Walzer, 2004, s. 4). Niccolò Machiavelli, en av sin tids stora tänkare, var även han motståndare till påvens världsliga makt (Liedman, 2005, s. 87).

Diskussionen kom till en början att handla mycket om rätten till det nya fynd spanjorerna och Christofer Columbus hade gjort i form av den nya världen, Amerika. Francisco de Vitoria var en av många framgångsrika teoretiker av det rättfärdiga kriget under den här perioden och jurister så som Vitoria utvecklade diskussionen genom att tillägga nya krav till de tidigare. Dessa var bland annat att det skulle finnas en rimlig möjlighet till framgång, samt att alla möjliga försök till en fredlig lösning på problem skulle ha genomförts innan en eventuell

krigsförklaring (Howard, 1992, s. 29). I frågan om rätt auktoritet menade Vitoria på att alla män hade laglig rätt att föra krig, i självförsvar. Utöver detta har alla stater och republiker rätten att både försvara sig och utföra aggression för att hämnas sig självt, samt för att bestraffa orätt (Black, 2007, s. 253). Vitoria menade på att det fanns olika legitima mål med en krigsförklaring så som att försvara det allmänna bästa, att återkräva och ersätta eventuella förluster på grund av annans orätt, samt att straffa den som har agerat felaktigt aggressivt (Fisher, 2007, s. 106). Detta innebär att inte endast krig för försvar är legitima utan även krig för att bestraffa felare eller reparera skador. Vitoria uteslöt tre potentiella rättfärdiganden som illegitima. Dessa var religiösa skillnader, universell behörighet, samt personliga ambitioner av suveräna auktoriteter (Bellamy, 2006, s. 52).

Vitorias intresse till krig låg i spillvattnet av Spaniens upptäckter av den nya världen (Bellamy, 2006, s. 50). Han ställde upp flera, enligt honom falska, argument för att göra invasionen av Amerika legitim. Han mötte även dessa argument och förklarade varför dessa inte kunde ses som legitima anledningar. Därefter visade han även på argument som kunde legitimsera en invasion.

Bland de illegitima orsakerna för att ockupera Amerika som Vitoria påvisade var det första att kejsaren var rättmätig mästare över hela världen (Lawrance & Pagden, 1991, s. 252, 258). Vitoria menade på att så är inte fallet då Kejsaren aldrig har varit mästare över hela världen, samt att om så ändå var fallet att han hade bestämmanderätt över hela världen inte rätt att, innebär inte detta att det är hans egendom.

Den andra illegitima orsaken var att det rättfärdiga ägandet av dessa länder var till förmån av den suveräne påven (Lawrance & Pagden, 1991, s. 258, 261-262). Detta argument vänder Vitoria bort genom att påstå, bland annat att påven inte har makt som sträcker sig utanför spirituella angelägenheter, samt att påven inte har makt över dem som inte tror på honom.

Den tredje illegitima anledningen till ockupationen av Amerika var att påstå att ägandet av dessa länder ska tillfalla den som upptäckt dem (Lawrance & Pagden, 1991, s. 264). Vitoria påpekar att länderna faktiskt tillhörde de amerikanska indianerna och kan därmed inte krävas av spanjorerna.

Den fjärde var att indianerna vägrat ta till sig den kristna tron trots att den har berättats för dem (Lawrance & Pagden, 1991, s. 265, 272). Indianerna visste inte om kristendomen innan spanjorerna kom dit, enligt Vitoria och därför kan de heller inte förväntas tro på Jesus. Krig är dessutom aldrig en legitim orsak för krig, för det leder bara till att indianerna kommer låtsas tro på Gud, i stället för att ta till sig religionen på riktigt.

Den femte illegitima orsaken är att hävda att barbarernas synder ska leda till en ockupation (Lawrance & Pagden, 1991, s. 272, 274). Vitoria påpekar att endast kristna kan dömas av påvedömet och eftersom indianerna inte tagit till sig kristendomen kan den inte dömas för sina synder.

Som sjätte orsak att förkasta menar Vitoria att ockupation ska ha skett för att barbarerna önskade så (Lawrance & Pagden, 1991, s. 275, 276). Här påpekar Vitoria att barbarerna har egna ledare och regenter och det finns ingen anledning till att de skulle söka efter nya.

Sista illegitima orsaken för en ockupation av Amerika som Vitoria påvisar är att det ska ske genom en speciell gåva av Gud (Lawrance & Pagden, 1991, s. 276). Vitoria menar på att en profetia som denna måste stärkas av någon form av mirakel eller gudomlig påverkan, men så är inte fallet.

Om en invasion skedde baserat på orsaker så som dessa hade de amerikanska indianerna rätt att använda självförsvar mot spanjorerna eftersom deras invasion inte var legitim (Bellamy, 2006, s. 51).

De sju, enligt Vitoria, godkända anledningarna för ett eventuellt besättande och infererande i Amerika var antingen genom ett naturligt samarbete och kommunikation. Enligt Vitoria hade spanjorerna rätt att uppehålla sig och resa i landet så länge de inte störde eller gjorde skada mot indianerna (Lawrance & Pagden, 1991, s. 278).

En andra orsak var för att sprida den kristna tron. Spanjorerna har rätt att predika om Gud och sprida evangelierna i Amerika (Lawrance & Pagden, 1991, s. 284). Om indianerna skulle hindra spanjorerna till att utföra något av dessa två första krav har spanjorerna rätt att bruka våld.

Orsak nummer tre var för att skydda de indianer som konverterat till kristendomen (Lawrance & Pagden, 1991, s. 286).

Ytterligare en legitim orsak var genom påvligt tillsättande av en kristlig furste. Om en stor del av befolkningen skulle konvertera till kristendomen har påven rätt att byta ut deras otrogne ledare mot en kristen ledare (Lawrance & Pagden, 1991, s. 287).

Orsak nummer fem var för att skydda oskyldiga mot tyranni (Lawrance & Pagden, 1991, s. 287). Om indianerna genom ett sant och frivilligt val skulle välja att ta den spanska tronen som sin ledare vore den sjätte legitima orsaken (Lawrance & Pagden, 1991, s. 288).

Den sista orsaken var för att hjälpa vänner och allierade. Om indianerna krigar inbördes kan spanjorerna hjälpa dem som gör det rättfärdigat (Lawrance & Pagden, 1991, s. 289).

Alberico Gentili utvecklade diskussionen även han när han påpekade att för att krig skulle kunna vara legitimt, krävs det att det var absolut nödvändigt (Bellamy, 2006, s. 59-60). Med nödvändigt menade Gentili att alla möjliga vägar för att nå en fredlig lösning skulle ha misslyckats och medling var meningslöst. Detta utvecklade kravet på att ett rättfärdigt krig ska ske som sista utväg ytterligare. Gentili stipulerade sex, enligt honom, legitima orsaker för ett rättfärdigt krig (Bellamy, 2006, s. 60).

Dessa orsaker delas in som orsaker för tre defensiva och tre offensiva krigsförklaringar. Gentilis tankar var i flera aspekter slående lika Vitorias tankar. De tre defensiva av dessa var nödvändigt försvar, då en fiende har attackerat eller förbereder sig för att göra det, samt för att försvara sin heder. Gentili påpekade även att det låg i alla regenters rättigheter att hjälpa en granne mot orätter. De tre godkända orsakerna för att ett offensivt krig ska förklaras var antingen för att bibehålla existensen av det politiska samhället genom att återta något som hade tagits illegitimt. För att hämnas de som har begått en orätt. Samt för att genomdriva naturliga och grundläggande rättigheter där dessa är nekade och för att bestraffa de skyldiga.

Hugo Grotius argumenterade för att krig förklarade utan rätt intentioner var orättfärdiga och att regenter ofta använde legitima orsaker som förevändningar för krig (Bellamy, 2006, s. 73). Detta gav dock rätten till den attackerade staten att agera och försvara sig med våld. Grotius menade på att för att en krigsförklaring skulle vara legitim måste regenten noggrant förkunna sina intentioner och orsaker så fienden fick en möjlighet att besvara dessa (Bellamy, 2006, s. 73). Dessutom krävde Grotius att ingen krigsförklaring var legitim utan att ha föregåtts av försök till medling och fredliga lösningar. Han avvisade dessutom krig styrda av Gud eller för att påtvinga Guds ord som illegitima och orättfärdiga (Bellamy, 2006, s. 73).

Grotius delade in kriget i tre områden där krig kunde vara en juridisk handling, en tvist eller i försvar för det gemensamma bästa (Bellamy, 2006, s. 72). Grotius visade på fyra legitima orsaker för att föra krig. Dessa är i självförsvar, för att återta rättigheter och egendom som tagits av ens fiende, för att kompensera sig för skador och kostnader som uppkommit i samband med kriget, samt att bestraffa fienden. (Borschberg, 1994, s. 139). Hugo Grotius var dock generellt kritisk till anfällskrig (Östlund, 2006, s. 287).

4.4 Empirisk slutsats

	Antiken 400 - 0	Medeltiden och de kristna korstågen 1000-1300	Kolonialismen Tidig europeisk kolonialism och upplysning 1450-1650	Idag
Rätt orsak	Makt över barbarer, självförsvar, hämnas orätter, för att hjälpa allierade, för ära och resurser för staten.	För kyrkans försvar mot attack och kätteri eller i form av heligt anfallskrig. Hämnas skador. Bestraffa fiender. Återta egendom som stulits.	Ej religiösa orsaker. Försvara det allmänna bästa, återkräva och ersätta eventuella förluster på grund av orätt. Bestraffa felaktigt aggressivt agerande. Genomdriva naturliga och grundläggande rättigheter.	I självförsvar, samt för att ta upp andras självförsvar. I förebyggande självförsvar. Försvarandet av givna mänskliga rättigheter, för restaureringen av fred, samt för att bestraffa annan stats kriminella handlingar. Humanitära interventioner.
Rätt intention	För fredens skull.	Alltid söka fred. Ej baserat på hat och ondska, utan rättvisa. Självbevarelsedrift.	Krig förklarade utan rätt intentioner var orättfärdiga. Regenten måste noggrant förkunna sina intentioner och orsaker innan.	De motiverade orsakerna för en krigsförklaring desamma som de bakomliggande syftena. Gynna det allmänna goda.
Legitim auktoritet	Filosofen.	Påven eller Kejsaren.	Alla i självförsvar. Endast legitima suveräna auktoriteter i anfallssyfte.	Endast suveräna stater och FN:s säkerhetsråd..
Sista utväg	Nej, romarna ställde orimliga krav för att ge sig själva möjligheter.	Nödvändig orsak.	Alla möjliga försök till en fredlig lösning på problem ska genomförts innan. Måste vara absolut nödvändigt. Måste föregås av försök till medling och fredliga lösningar.	Alla fredliga tillvägagångsätt ska noggrant ha utvärderats och en fredlig lösning, så som diplomatiska förhandlingar eller ekonomiska sanktioner, ska ha sökts så långt som det är möjligt.
Proportionalitet	-	-	-	Leda till mer gott än ont.
Möjlighet till framgång	-	-	Ja, Vitoria menade på att det måste finnas en rimlig möjlighet till framgång.	Möjligt att kriga samt att vinna.

4.5 Idékritik

I en idékritik är syftet att punktera vissa falska argument förda baserat på hållbarhet, rimlighet och giltighet. Dock kommer jag framför allt att bedöma de tidigare kriterier baserat på deras giltighet. Detta eftersom att jag inte har några konkreta exempel för att pröva hållbarheten, samt att jag undviker att möta argumentens rimlighet mot egna värden, utan mot dagens empiriska stipulerade kriterier. Jag kommer granska argument förda för ett rättfärdigt krig i mina nedslag mot dagens teori om det rättfärdiga kriget och jus ad bellum -perspektivet. Dessa kommer att baseras på min empiriska slutsats.

Gällande kriteriet på **rätt orsak** har det förts flera olika orsaker som ansetts som legitima för en krigsförklaring. Under antiken nämndes framför allt två orsaker vars giltighet inte överensstämmer med dagens legitima orsaker. Dessa är olikheter mellan människor, samt för ära och resurser för staten. Att ett folk äger ett naturligt herravälde över andra på grund av deras lingvistiska förmågor finns inte med i dagens syn på det rättfärdiga kriget och kan därmed inte accepteras utefter dagens syn. Orsaken för statens ära och resurser är inte en legitim orsak för en krigsförklaring då, att föra krig för egenintressen, utöva makt eller av ekonomiska skäl, aldrig är en legitim krigsförklaring (Aggestam, 2009, s. 20).

Under det jag benämner som medeltiden förs framför allt ett argument som enligt dagens teorier inte är giltig som legitim orsak. Krigsförklaringar i Guds namn eller för att försvara kyrkan mot kätteri. Orsakens giltighet punkterades redan under efterföljande nedslag, där flera forskare påpekade att religiösa olikheter inte kan vara en legitim orsak, vilket även speglar dagens syn (Walzer, 2004, s. 4).

Den tidiga kolonialismen och upplysning, här började de legitima orsaker vi kan se idag ta plats. Det är svårt att utefter dagens syn kritisera de orsaker som förs som legitima här då de är ganska snarlika.

Tidigt motiverades ”för fredens skull” som en **rätt intention** bakom en krigsförklaring. Grundtanken är rätt, även utefter dagens teorier, men den har utvecklats genom historien för att bättre passa dagens syn på rätt intentioner. Kravet under medeltiden var att den legitima intentionen skulle vara för fredens skull, men man lade även till att en krigsförklaring inte fick baseras på hat och ondska. Under kolonialismen utvecklades kravet ytterligare och man ställde högre krav på regenten att förkunna sina intentioner, för att försvaren skulle få en möjlighet att besvara dessa. Man ansåg här att krig utan rätt intentioner helt enkelt var orättfärdiga.

Utefter dagens krav på rätt intentioner är det svårt och fel att kritisera de tidigare giltighet, då de har en korrekt innebörd. Dock kan nämnas att de inte är kompletta men utvecklats mer och mer under varje tidsperiod, för att nå dagens kriterium.

Kravet på en **legitim auktoritet** är ett krav vars giltighet inte kan möta dagens krav på vad som är en legitim auktoritet för en krigsförklaring. Idag är de enda som besitter rätten att utföra en krigsförklaring, suveräna stater och FN:s säkerhetsråd. I antikens elitistiska tankar motiverades filosofen som den enda

sanna ledaren och auktoriteten, vars giltighet blir låg då det inte överensstämmer med dagens syn. Påven och kejsaren, som nämns under medeltiden har även de låg giltighet, då dagens syn har en annan bild av vad en rätt auktoritet är.

Under kolonialismen utvecklades dock kriteriet lite mot dagens syn då det infördes att anfallskrig endast fick förklaras av en legitim auktoritet. Vilket innebar att de syftade på ett stadsöverhuvud, som inte hade annan auktoritet över sig. Dock till nedslagets försvar så existerade inte FN:s säkerhetsråd för än långt senare. Därmed kan kolonialismens kriterium på rätt auktoritet delvis accepteras ur dagens synsätt.

Kriteriet på **sista utväg** har även det en utvecklingskurva som inleds under antiken med att romarna skickade sändebud med orimliga krav till sina fiender. Detta må ha varit ett orimligt och felaktigt sätt att försöka finna en fredlig lösning, men det visade dock på en medvetenhet om att fredliga lösningar existerade. Hur orimliga kraven må ha varit så gav man i alla fall sina fiender en möjlighet till att undvika krig. Oavsett så accepteras inte giltigheten i detta kriterium utefter dagens kriterium då de inte noggrant utvärderade alla möjliga fredliga tillvägagångssätt.

Under medeltiden formulerades kravet på att en krigsförklaring ska vara en nödvändig orsak, vilket kan tolkas som att alla fredliga vägar misslyckats. Detta börjar likna dagens syn på sista utväg, och giltigheten i argumentet accepteras därmed som inkluderat. Kolonialismens krav på att en krigsförklaring ska vara en sista utväg är väldigt snarlika med dagens. De saknar dock en viss medvetenhet som dagens kriterium präglas av då de uteslutande ska vara sista möjligheten till en lösning, där alla fredliga ska ha försökts och misslyckats. I dagens syn ska de noggrant utvärderas och sökts så långt som möjligt. Dock är dess giltighet hög då de inkluderas i dagens syn på kriteriet.

Kravet på **proportionalitet** är obefintligt genom historien i synen på jus ad bellum. Dock dyker det upp under medeltiden men då som ett krav av jus in bello.

Kravet på **möjlighet till framgång** stöter vi inte på för än under kolonialismen där Francisco de Vitoria påpekade att en krigsförklaring endast fick ske om kriget var möjligt att vinna. Detta inkluderas av dagens kriterium och giltigheten är därmed god, men i dagens teorier inkluderas även att kriget ska vara möjligt att kriga.

5 Avslutande reflektion

Syftet uppsatsen igenom har varit att försöka analysera utvecklingen av det rättfärdiga kriget. Frågeställningen jag ställde var: *Hur har det rättfärdiga kriget utvecklats under historien?* Svaret på detta har sökts genom att analysera valda nedslag i historien då teorin har utvecklats, genom att empiriskt fastslå vilka krav och kriterier som har använts för att rättfärdiga ett krig. Dessa kriterier har sedan jämförts mot dagens krav för ett rättfärdigt krig, för att ur ett kritiskt perspektiv försöka urskilja utvecklingen.

Sedan antiken har det skett en kontinuerlig utveckling av det rättfärdiga kriget som man kan tyda genom min analys. Diskussionen har utgått från samtida samhällliga och religiösa fenomen och på så sätt slutligen nått dagens slutstation. Teorin har gått från att vara i en ganska banal form under antiken, där kraven var få och relativt enkla att möta, vidare till en mer religiös version under medeltiden, där kyrkan fick en kraftig påverkan i diskussionen och styrde flera tänkare i sina krav för ett rättfärdigt krig. Under det som jag kallar den tidiga europeiska kolonialismen och upplysning utvecklades diskussionen ytterligare och de teokratiska medeltida värderingarna lades åt sidan i mångt och mycket för att mer närma sig de kriterier vi i dag ställer på en rättfärdig krigsförklaring.

En intressant aspekt av uppsatsen är att oavsett vilken tidsperiod man väljer att analysera har så har denna bidragit med nya kriterier och krav till diskussionen. Flera av dessa har sedan återanvänts under de senare perioderna och vidareutvecklats. Exempelvis så reflekterade Thomas av Aquino mycket kring Aristoteles texter. Vidare brukade de senare teoretikerna Aquinos texter för reflektion i sin diskussion. Ingen period har på så sätt varit utan att bidra.

Genom mitt val av metod har jag empiriskt kunnat analysera det mina respektive valda teoretiker har bidragit med till diskussionen. Genom min empiriska slutsats ämnar jag ge läsaren en mer konkret bild av mina empiriska resultat av idéanalysen. Anledningen till idékritiken är att kunna punktera eventuell kriterier som snabbt falsifierats och illegitimerats av sina efterföljare. Detta ger även en tydligare bild av vilka kriterier som har följt med genom historien, samt har påverkat de krav vi i dag ställer på en rättfärdig krigsförklaring. Därmed ges läsaren en större möjlighet att faktiskt följa den konkreta utvecklingen och hur vi har nått dit vi är idag. Detta eftersom, som jag redan nämnt, flera inslag av dagens syn på kriterierna för en rättfärdig krigsförklaring kan härledas till teoretiker i mina nedslag. Visserligen är det alltid svårt att bedöma kausaliteten och exakt påpeka vad som har lett till vilket, men någon form av utvecklingskurva tycker jag att man kan härleda ur min analys.

Det finns mycket eventuell vidare forskning att göra inom ämnet, då det finns flera aspekter som jag har valt att bortse ifrån genom avgränsningar. Exempelvis så kan analysen utvecklas genom införandet av de andra två perspektiven för det

rättfärdiga kriget, jus in bello och jus post bellum. Dessa två skulle bidra med nya intressanta infallsvinklar på hur det rättfärdiga kriget har utvecklats genom historien.

I och med att uppsatsen behandlar ett väldigt brett område, går det givetvis även att bredda analysen ur den synpunkten. Man kan genom att föra in fler valda tidsperioder som nedslag få tillgång till fler teoretiker och på så sätt eventuellt minska luckorna i den tidsaxel som är historien om det rättfärdiga kriget.

Genom att föra in konkreta exempel i uppsatsen kan man även öka möjligheterna i den idékritiska analysen. Detta genom att möjligheten att möta olika kriteriers hållbarhet ges.

6 Källförteckning

- Aggestam, Karin (red.), 2004. *(O)rättfärdiga krig*. Lund: Studentlitteratur
- Beckman, Ludvig, 2005. Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm: Santérus
- Bellamy, Alex J., 2006. *Just wars: from Cicero to Iraq*. Cambridge: Polity
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Black, Robert, 2007. "The philosopher and Renaissance culture" i *The Cambridge companion to Renaissance philosophy*, Hankins, James (red.). Cambridge: Cambridge University Press
- Borschberg, Peter, 1994. *Hugo Grotius "Commentarius in Theses XI": an early treatise on sovereignty, the just war, and the legitimacy of the Dutch revolt*. Bern: Lang
- Craig, Leon Harold, 1994. *The war lover: a study of Plato's Republic*. Toronto: University of Toronto Press
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Fisher, David, 2007. "Humanitarian intervention" i *The price of peace: just war in the twenty-first century*, Reed, Charles & Ryall, David (red.). Cambridge: Cambridge University Press
- Holmes, Robert L., 1992. "Can War Be Morally Justified? The Just War Theory" i *Just war theory*, Elshtain, Jean Bethke (red.). New York: New York University Press
- Howard, Michael, 1992. "Temperamenta Belli: Can War Be Controlled?" i *Just war theory*, Elshtain, Jean Bethke (red.). New York: New York University Press
- Kaldor, Mary, 2007. "From just war to just peace" i *The price of peace: just war in the twenty-first century*, Reed, Charles & Ryall, David (red.). Cambridge: Cambridge University Press
- Keen, Maurice Hugh, 1965. *The laws of war in the late Middle Ages*. London: Routledge & Kegan Paul
- Lawrance, Jeremy & Pagden, Anthony (red.), 1991. *Political Writings: Francisco de Vitoria*. Cambridge: Cambridge University Press
- Liedman, Sven-Eric, 2005. *Från Platon till kriget mot terrorismen: de politiska idéernas historia*. 14., [omarb.] uppl. Stockholm: Bonnier
- Norman, Edward Robert, 2007. *The Roman Catholic Church: an illustrated history*. London: Thames & Hudson

- Pagden, Anthony, 2008. *Worlds at war: the 2,500-year struggle between East and West*. Oxford: Oxford University Press
- Reed, Charles & Ryall, David (red.), 2007. *The price of peace: just war in the twenty-first century*. Cambridge: Cambridge University Press
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Walzer, Michael, 2004. *Arguing about war*. New Haven, Conn.: Yale Nota Bene
- Walzer, Michael, 2006 [1977]. *Just and unjust wars: a moral argument with historical illustrations*. 4th ed. New York: BasicBooks
- Whetham, David, 2009. *Just wars and moral victories : surprise, deception and the normative framework of European war in the later Middle Ages*. Leiden: Koninklijke Brill
- Tyerman, Christopher, 2006. *God's war: a new history of the Crusades*. London: Penguin
- Österdahl, Inger, 2004. "Ett rättfärdigt krig är ett folkrättsligt tillåtet krig" i *(O)rättfärdiga krig*, Aggestam, Karin (red.). Lund: Studentlitteratur
- Östlund, Joachim, 2006. "En fördärvsängels fotspår" i *Våld: representation och verklighet*, Österberg, Eva & Lindstedt Cronberg, Marie (red.). Lund: Nordic Academic Press